

Kategorija: 3.4.3.7.1. Kreditorių reikalavimai ir jų tvirtinimas;3.5.25. Užsienio teismų ir arbitražų sprendimų vykdymo ypatumai;3.6.6. Užsienio teismų ir arbitražų sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti;

Santrauka:

LAT pasisakė dėl teisės normų, reglamentuojančių kreditorių reikalavimų tvirtinimą įmonės bankroto procese bei užsienio arbitražo sprendimo sukeliamas teises pasekmes Lietuvos Respublikoje

Civilinė byla Nr. e3K-3-20-943/2022

Teismo proceso Nr. 2-55-3-00324-2019-6

Procesinio sprendimo kategorijos: 3.4.3.7.1; 3.5.25; 3.6.6

(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. vasario 15 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės, Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas) ir Egidijos Tamošiūnienės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal kreditorės Latvijos įmonės „SIA Reneta“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 16 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Arvi fertis“, atstovaujamos nemokumo administratoriaus A. V., prieštaravimus dėl kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ reikalavimo tvirtinimo bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Arvi fertis“ bankroto byloje.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama **dėl teisės normų, reglamentuojančių kreditorių reikalavimų tvirtinimą įmonės bankroto procese bei užsienio arbitražo sprendimo sukeliamas teises pasekmes Lietuvos Respublikoje.**

2. Vilniaus apygardos teismo 2019 m. gegužės 15 d. nutartimi UAB „Arvi fertis“ iškelta bankroto byla, įmonės administratoriumi paskirtas A. V.. Vilniaus apygardos teismo 2019 m. spalio 30 d. nutartimi patvirtintas bankrutuojančios UAB „Arvi fertis“ kreditorių ir jų reikalavimų sąrašas.

3. Kreditorius „JSC Alfa-Bank“ prašė teismo įtraukti jį į BUAB „Arvi fertis“ kreditorių sąrašą su 937 701 071,91 rub. (12 104 013,47 Eur) finansiniu reikalavimu. BUAB „Arvi fertis“ bankroto administratorius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ir *IB/*) 11 straipsnio 5 dalies 10 punktu, pateikė teismui prieštaravimus dėl kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo, nurodė, kad BUAB „Arvi fertis“ buhalterinėje apskaitoje jokių skolinių įsipareigojimų šiam kreditoriui nėra. BUAB „Arvi fertis“ bankroto administratorius prašė teismo netvirtinti „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo arba sustabdyti civilinę bylą, iki bus išnagrinėta byla pagal analogišką kreditoriaus ieškinį Tarptautinio komercinio arbitražo teisme. Tarptautinio komercinio arbitražo teisme prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų pateiktas kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ ieškinyje BUAB „Arvi fertis“ dar neišnagrinėtas, todėl nėra pagrindo tvirtinti „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo BUAB „Arvi fertis“ bankroto byloje.

4. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. birželio 12 d. nutartimi, kuri įsiteisėjo 2020 m. liepos 27 d., sustabdė civilinę bylą, iki įsiteisės Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų sprendimas civilinėje byloje Nr. M-216/2018.

5. Tarptautinio arbitražo teismas prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimu priteisė kreditoriui „JSC Alfa-Bank“ iš BUAB „Arvi fertis“ 680 781 997,99 rub. ir 89 147,42 dol. (9 192 948,35 Eur). Dėl šios priežasties kreditorius patikslino savo prašymą, prašydamas įtraukti jį į kreditorių sąrašą ir patvirtinti 9 192 948,35 Eur reikalavimą.

6. Su „JSC Alfa-Bank“ patikslinto reikalavimo dydžiu bankroto administratorius sutiko, taip pat nurodė, kad neturi duomenų, ar kreditoriaus pateiktas Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų sprendimas pripažintas ir (ar) jį leista vykdyti Lietuvos Respublikoje.

7. Vilniaus apygardos teismo 2021 m. sausio 5 d. nutartimi bylos nagrinėjimas buvo atnaujintas.

8. Kreditorius „JSC Alfa-Bank“ 2021 m. sausio 26 d. papildomai pateikė prašymą teismui leisti skubiai vykdyti Vilniaus apygardos teismo nutartį civilinėje byloje Nr. eB2-671-340/2021 dėl „JSC Alfa-Bank“ reikalavimo patvirtinimo BUAB „Arvi fertis“ bankroto byloje.

9. Kreditorius nurodė, kad gavo skolininkės nemokumo administratoriaus pranešimą apie pirmąjį kreditorių susirinkimą, įvyksiantį 2021 m. sausio 27 d. Leidimas vykdyti teismo nutartį skubiai reikalingas tam, kad kreditorius turėtų galimybę įstoti į skolininkės nemokumo procesą ir balsuoti kreditorių susirinkime dėl esminių skolininkės nemokumo proceso klausimų.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

10. Vilniaus apygardos teismas 2021 m. sausio 26 d. nutartimi patvirtino „JSC Alfa-Bank“ 9 192 948,35 Eur finansinį reikalavimą BUAB „Arvi fertis“ nemokumo byloje ir leido teismo nutartį dėl reikalavimo patvirtinimo vykdyti skubiai.

11. Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas (toliau – ir *JANĮ*) įsigaliojo 2020 m. sausio 1 d., o BUAB „Arvi fertis“ nemokumo administratoriaus prieštaravimai dėl „JSC Alfa-Bank“ reikalavimo tvirtinimo pateikti 2019 m. spalio 25 d., taip pat į *JANĮ* 155 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą išimtį dėl kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės ir tvarkos, konstatavo, kad sprendžiant dėl kreditoriaus reikalavimo tenkinimo tvarkos yra pagrindas taikyti *JBĮ* 26 straipsnio 1 dalį (kreditorių reikalavimus tvirtina teismas).

12. Teismas nurodė, kad procesinio sprendimo priėmimo dieną nėra duomenų, ar Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų sprendimas buvo pripažintas ir leistas vykdyti Lietuvoje. BUAB „Arvi fertis“ nemokumo administratoriui sutinkant su kreditoriaus reikiamu reikalavimu civilinėje byloje, nesant duomenų, dėl kurių pareikštas kreditoriaus reikalavimas negalėtų būti patvirtintas, taip pat nesant ginčo dėl reikalavimo pagrįstumo ir dydžio, teismas nusprendė „JSC Alfa-Bank“ 9 192 948,35 Eur reikalavimą patvirtinti.

13. Spręsdamas dėl poreikio leisti teismo nutartį dėl kreditoriaus reikalavimo patvirtinimo vykdyti skubiai, teismas nurodė, kad 2021 m. sausio 27 d. šaukiamas pirmas BUAB „Arvi fertis“ kreditorių susirinkimas. Kadangi kreditoriaus ir bankrutuojančios bendrovės ginčas dėl kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo ir dydžio iš esmės išspręstas tarptautinio arbitražo sprendimu civilinėje byloje Nr. M-216/2018, ir nors kreditorius dėl teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje nesikreipė, nemokumo administratorius su kreditoriaus reikalavimu ir arbitražo sprendimu sutiko, sprendimas įsiteisėjęs, todėl yra pagrindas leisti skubiai vykdyti teismo procesinį sprendimą nagrinėjamoje byloje, suteikiant kreditoriui galimybę dalyvauti ir balsuoti kreditorių susirinkime (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir *CPK*) 283 straipsnio 1 dalies 4 punktą).

14. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal kreditorės Latvijos įmonės „SIA Reneta“ atskirąjį skundą, 2021 m. kovo 16 d. nutartimi paliko nepakeistą Vilniaus apygardos teismo 2021 m. sausio 26 d. nutartį.

15. Kolegija nurodė, kad BUAB „Arvi fertis“ bankroto byla iškelta galiojant *JBĮ*, skundžiama teismo nutartis priimta galiojant *JANĮ* nuostatomis. 2019 m. rugpjūčio 25 d. pareiškėjas pateikė pirminį prašymą patvirtinti finansinį reikalavimą, bankroto administratoriaus prieštaravimai dėl „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo tvirtinimo buvo pateikti 2019 m. spalio 25 d., todėl, atsižvelgiant į *JANĮ* įtvirtintą išimtį dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo, sprendžiant klausimą dėl „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo patvirtinimo, taikytinos *JBĮ* nuostatos.

16. Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimas, kuriuo „JSC Alfa-Bank“ priteista solidariai iš BUAB „Arvi fertis“ (ir UAB „ARVI ir ko“) 680 781 997,99 rub. ir 189 147,42 JAV dol. (9 192 948,35 Eur) skola, nėra pripažintas ir leistas vykdyti Lietuvoje (*CPK* 809 straipsnis). Tačiau, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, vien ši aplinkybė nereiškia, kad nurodytas užsienio valstybės arbitražo teismo sprendimas negali patvirtinti aplinkybių dėl skolos fakto bei dydžio. Lietuvos apeliacinis teismas, spręsdamas klausimą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti Lietuvoje, netikrina arbitražo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo, iš naujo nenustato bylos faktinių aplinkybių.

17. BUAB „Arvi fertis“ buvo pranešta ir žinoma apie Tarptautinio komercinio arbitražo teisme prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų nagrinėjamą bylą Nr. M-216/2018 pagal „JSC Alfa-Bank“ pareiškimą atsakovėms BUAB „Arvi fertis“ ir UAB „ARVI ir ko“ dėl skolos priteisimo. BUAB „Arvi fertis“ dalyvavo procese, teikė argumentus dėl skolos fakto ir dydžio ir neturi abejonių dėl priimto sprendimo pagrįstumo bei teisėtumo. Dėl to kolegija konstatavo, kad galima remtis užsienio komercinio arbitražo teismo įsiteisėjusiu sprendimu, kaip pagrindu tvirtinant kreditoriaus finansinį reikalavimą bankroto byloje.

18. Kolegija nurodė, kad jeigu būtų laikomasi praktikos, jog būtina pripažinti užsienio teismo sprendimą nustatyta tvarka, nepaisant to, kad finansinis reikalavimas yra pagrįstas, atsižvelgiant į sprendimų pripažinimo trukmę, neapibrėžtam laikui būtų paneigiama kreditoriaus teisė kuo operatyviau naudotis jam suteiktomis teisėmis bankroto procese – dalyvauti kreditorių susirinkimuose, priiminėti sprendimus (balsuoti) iš esmės visais bankroto procese kylančiais klausimais.

19. Kreditorius „JSC Alfa-Bank“ 2019 m. rugpjūčio 25 d. pateikė bankroto administratoriui prašymą įtraukti jį į kreditorių sąrašą ir patvirtinti finansinį reikalavimą. 2019 m. spalio 10 d. pareiškėjas pateikė pirminius dokumentus, pagrindžiančius finansinį reikalavimą skolininkei: 2013 m. gruodžio 31 d. Laidavimo sutartį Nr. 015W5P001 su pakeitimais, 2013 m. liepos 19 d. Laidavimo sutartį Nr. 00ZD7P001 su pakeitimais, 2014 m. gegužės 22 d. Laidavimo sutartį Nr. 01AG5P001 su pakeitimais bei 2012 m. gruodžio 7 d. Laidavimo sutartį Nr. 00Z15P001 (ir vertimus į lietuvių kalbą). Šiomis sutartimis BUAB „Arvi fertis“ solidariai laidavo už tinkamą ribotos atsakomybės bendrovės „OOO ARVI NPK“ (kredito gavėja) prievolių įvykdymą. Tiek nurodyti pirminiai dokumentai, tiek įsiteisėjęs Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimas, kuriuo „JSC Alfa-Bank“ solidariai priteista iš BUAB „Arvi fertis“ 680 781 997,99 rub. ir 189 147,42 JAV dol. (9 192 948,35 Eur) skola, patvirtina „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo pagrįstumą ir dydį, todėl pirmosios instancijos teismas įvykdė pareigą patikrinti bankroto administratoriaus pateiktą tvirtinti kreditoriaus finansinį reikalavimą.

III. Kasacinio skundo ir atsilepimo į jį teisiniai argumentai

20. Kasaciniu skundu kreditorė Latvijos įmonės „SIA Reneta“ prašo panaikinti bylą nagrinėjusių teismų nutartis ir atmesti „JSC Alfa-Bank“ prašymą patvirtinti 9 192 948,35 Eur reikalavimą UAB „Arvi fertis“ bankroto byloje, priteisti kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

20.1. Užsienio arbitražų sprendimų pripažinimas yra būtina arbitražo sprendimo vykdymo prielaida, t. y. tik pripažintas arbitražo sprendimas įgyja res judicata (galutinis teismo sprendimas) galią ir tampa vykdytinas. Tai reiškia, kad nepriklausomai nuo to, ar sprendimas buvo priimtas užsienio valstybės teisme ar arbitraže, jis neturi teisinės galios Lietuvoje, kol nėra pripažintas ir leistas vykdyti įstatymų nustatyta tvarka (*CPK* 809–812 straipsniai, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – ir *KAĮ*) 51

straipsnis, 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo (toliau – ir 1958 m. Niujorko konvencija). „JSC Alfa-Bank“ pateiktas arbitražo sprendimas, kurio pagrindu Lietuvos Respublikoje buvo patvirtinta „JSC Alfa-Bank“ reikalavimo teisė į UAB „Arvi fertis“, iki šiol nėra patikrintas Lietuvos apeliacinio teismo, t. y. ar toks arbitražo sprendimas, be kita ko, neprieštarauja viešajai tvarkai. Vien užsienio arbitražo sprendimo priėmimo faktas nereiškia, kad visais atvejais toks sprendimas automatiškai yra pripažįstamas ir leidžiamas vykdyti Lietuvos Respublikoje. Pagal 1958 m. Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies 2 punktą arbitražo sprendimą pripažinti ir vykdyti gali būti atsisakoma, jei tos šalies, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti, kompetentinga valdžios institucija pripažįsta, kad: a) ginčo objektas pagal šios šalies įstatymus negali būti arbitražo nagrinėjimo dalykas, arba b) to sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarauja šios šalies viešajai tvarkai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-458-701/2015; 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017). CPK neįtvirtina užsienio arbitražo sprendimo nepripažinimo procedūros inicijavimo pagal arbitražo bylos nagrinėjime nedalyvavusių asmenų prašymą. Taigi Latvijos įmonės „SIA Reneta“, kaip UAB „Arvi fertis“ kreditorės, galimybė dalyvauti tokioje procedūroje neįmanoma. „JSC Alfa-Bank“ vengiant inicijuoti arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje procedūrą, o teismui automatiškai tvirtinant kreditoriaus reikalavimą pagal tokį sprendimą, Latvijos įmonės „SIA Reneta“ teisėti lūkesčiai dėl teisingo UAB „Arvi fertis“ nemokumo proceso yra paneigti. Tik pripažintas užsienio arbitražo sprendimas sukelia teisinius padarinius Lietuvos Respublikoje, įgyja res judicata galią ir gali būti vykdomas (CPK 809 straipsnio 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-95-695/2016; 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017). Tai reiškia, kad iki užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje toks sprendimas neturi res judicata ir prejudicinės galios. Bylą nagrinėję Vilniaus apygardos teismas ir Lietuvos apeliacinis teismas, kaip apeliacinė instancija, konstatuodami arbitražo sprendimo pagrįstumą ir vykdytinumą Lietuvos Respublikoje, pažeidė išimtinį teismingumą, įtvirtintą CPK 809 straipsnio 1 dalyje, o tai patvirtina teismo procesinio sprendimo absoliutų negaliojimo pagrindą (CPK 329 straipsnio 2 dalies 6 punktas).

20.2. Nei kreditorė Latvijos įmonė „SIA Reneta“, nei kiti BUAB „Arvi fertis“ kreditoriai nedalyvavo arbitražo byloje, todėl negalėjo pateikti savo argumentų, dėl kurių galimai būtų buvęs priimtas kitoks sprendimas. Todėl vien skolininko neprieštaravimas dėl „JSC Alfa-Bank“ reikalavimo nereiškia, kad tokių prieštaravimų negali būti ir toks užsienio arbitražo sprendimas yra savaime teisėtas ir vykdytinas (Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. sausio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-330-450/2020). Arbitražo sprendimu „JSC Alfa-Bank“ naudai iš UAB „Arvi fertis“ priteista 3 mln. mažiau, nei buvo prašoma pirminiu prašymu. Taigi, jei būtų sprendžiama dėl tokio sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje, tai „JSC Alfa-Bank“ reikalavimo suma, kuri galėtų būti pripažįstama ir vykdoma, galimai būtų dar mažesnė. „JSC Alfa-Bank“ reikalavimas, iš esmės peržiūrimas UAB „Arvi fertis“ bankroto byloje pagal kreditorių, kurie nedalyvavo arbitražo byloje, teikiamus argumentus ir nevertinant sprendimo, kaip turinčio res judicata ir prejudicinę galią, taip pat galimai būtų dar mažesnis. Teismai faktiškai paneigė kreditorių lygiateisiškumą, nes kiti UAB „Arvi fertis“ kreditoriai pirma Lietuvos apeliaciniame teisme gavo leidimus dėl užsienio valstybėse priimtų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti, o tik po to buvo tvirtinami jų reikalavimai (pvz., „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE Ltd“). Kai bankrutuojančios bendrovės nemokumo administratorius tiesiogiai pritaria kreditoriaus finansiniam reikalavimui, o teismas, sprenddamas dėl šio finansinio reikalavimo patvirtinimo, formaliai pritaria bankroto administratoriaus pozicijai, nenagrinėdamas šio reikalavimo pagrįstumo iš esmės, kyla abejonė dėl patvirtinto reikalavimo dydžio. Esant duomenų, jog patvirtintas kreditoriaus reikalavimas, kurio pagrįstumas nebuvo nagrinėjamas iš esmės, gali būti nepagrįstas, teismas turi imtis visų įmanomų priemonių šiam finansiniam reikalavimui patikrinti bei kreditoriaus ir bankrutuojančios bendrovės interesams užtikrinti (Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2155-381/2016). Nepriklausomai nuo bankroto administratoriaus pozicijos dėl konkrečių reikalavimų, teismas tvirtina kreditoriaus reikalavimą tik tokiu atveju, jei iš byloje esančių duomenų galima daryti išvadą, jog jis pagrįstas įrodymais, kurių nepaneigia kiti įrodymai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-188/2011; 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-233/2014). Kasacinio teismo praktika nuosekliai formuojama ta linkme, kad bankroto bylose esama viešojo intereso (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-188/2011). Šiuo atveju į bankroto procesą nepripažinto ir Lietuvos Respublikoje neleisto vykdyti arbitražo sprendimo pagrindu įstojo kreditorius su didesniu nei 9 mln. Eur reikalavimu, o tai neišvengiamai lemia mažesnes kitų kreditorių galimybes gauti bent dalinį reikalavimo patenkinimą, sumažina įtaką kreditorių susirinkimuose.

21. LUAB „Arvi fertis“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti, priteisti iš Latvijos įmonės „SIA Reneta“ bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

21.1. Teismas, nagrinėdamas pareiškimą dėl kreditoriaus reikalavimo patvirtinimo, privalo tirti ir vertinti, ar civilinėje byloje egzistuoja įrodymai, paneigiantys reikalavimo pagrįstumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-369/2009; 2011 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-188/2011). Aplinkybė, kad Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. M-216/2018, kuriuo kreditorius „JSC Alfa-Bank“ grindžia savo finansinį reikalavimą, nėra pripažintas ir leistas vykdyti Lietuvos Respublikoje, nereiškia, kad toks arbitražo sprendimas neturi jokios teisinės galios ir negali būti įrodymu, patvirtinančiu „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo pagrįstumą, juolab kad „JSC Alfa-Bank“ finansinis reikalavimas yra grindžiamas ir kitais rašytiniais įrodymais: „JSC Alfa-Bank“ ir „OOO Arvi NPK“ sudarytomis kredito sutartimis, „JSC Alfa-Bank“ ir UAB „Arvi fertis“ sudarytomis laidavimo sutartimis, kurių pagrindu UAB „Arvi fertis“ laidavo už „OOO Arvi NPK“ tinkamą prievolių įvykdymą, taip pat „JSC Alfa-Bank“ pažyma apie „OOO Arvi NPK“ įsiskolinimo dydį. Latvijos įmonė „SIA Reneta“ nepateikė įrodymų, paneigiančių nurodytais įrodymais patvirtinamas aplinkybes, nekvestionuoja skolos fakto ar dydžio.

21.2. Pripažįstant teismo ar arbitražo sprendimą nėra tikrinamas tokio sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas, o tik patikrinama, ar nėra teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų. Sprendžiant šį klausimą negali būti iš naujo nustatomi bylos faktai ir tikrinama, ar užsienio valstybės teismo sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375/2009; 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-278/2012). Taigi Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. M-216/2018 nustatytos faktinės aplinkybės ir sprendimo priėmimo motyvai, jo pagrįstumas negali būti ginčijami ar paneigiami. Nors šis sprendimas nėra pripažintas ir leistas vykdyti Lietuvoje, tačiau tai nereiškia, kad jis negali būti vykdomas gera valia.

22. Kreditorius „JSC Alfa-Bank“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir apeliacinės instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą, priteisti iš Latvijos įmonės „SIA Reneta“ bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

22.1. Kreditorius reikalavimo teisę į skolininką grindžia ne tik arbitražo sprendimu, bet ir pirminiais dokumentais, t. y. laidavimo sutartimis, iš kurių kyla BUAB „Arvi fertis“ įsipareigojimai. Pirminiai dokumentai buvo pateikti tiek nemokumo administratoriui, tiek teismams. *JAN/* įpareigoja nemokumo administratorių atlikti pirminį kreditorių reikalavimų vertinimą pagal bankrutuojančios įmonės buhalterinius dokumentus. Taigi „JSC Alfa-Bank“ reikalavimas buvo patikrintas, t. y. atitiko buhalterinės apskaitos duomenis. Tai lemia, kad teismas „JSC Alfa-Bank“ reikalavimą patvirtino remdamasis ne tik vieninteliu įrodymu – arbitražo sprendimu, bet įvertinęs visumą byloje esančių įrodymų (laidavimo sutartį, administratoriaus poziciją), nesuteikdamas arbitražo sprendimui prioritetinės reikšmės.

22.2. Skolininkas niekada neginčijo skolos fakto ar dydžio. Kreditorius „JSC Alfa-Bank“ pareiškė ieškinį skolininkui arbitražo teisme ne dėl to, kad kreditorius ar skolininkas ginčytų skolą, bet dėl to, kad kreditorius siekė prisiteisti skolą norėdamas ją išieškoti priverstiniu būdu. Arbitražo sprendimas, kuriuo patenkintas kreditoriaus ieškinys, yra privalomas šalims ir dėl to ginčo nėra.

22.3. Latvijos įmonė „SIA Reneta“ painioja užsienio valstybės arbitražo sprendimo pripažinimą ir vykdymą su rašytinių įrodymų nemokumo byloje vertinimu. Šiuo atveju kreditorius „JSC Alfa-Bank“ neprasė teismo pripažinti arbitražo sprendimo ir leisti jo vykdyti, tačiau pateikė sprendimą kaip rašytinį įrodymą (reikalavimą pagrindžiantį dokumentą) nemokumo byloje (*JAN/ 41* straipsnio 1 dalis, *CPK 177* straipsnis). Taigi arbitražo sprendimui negalėjo būti taikomos *CPK* įtvirtintos užsienio valstybių sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti taisyklės.

22.4. Latvijos įmonė „SIA Reneta“ neginčija skolos fakto, jos dydžio, o tai reiškia, kad neginčija ir arbitražo sprendimo.

22.5. Teismai sprendė ne arbitražo sprendimo, o „JSC Alfa-Bank“ reikalavimo pripažinimo klausimą. Teismui patvirtinus kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ reikalavimą, sprendimas per se (savaime) netapo Lietuvos Respublikoje vykdytinu dokumentu, t. y. netapo pripažintu. Vykdytinas dokumentas yra apygardos teismo nutartis. Teismai patvirtino kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ reikalavimą ne automatiškai remdamiesi tik arbitražo sprendimu, o įvertinę visus byloje esančius įrodymus. Teismai arbitražo sprendimą laikė ne res judicata, o vienu iš įrodymų, kuris pagrindė kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ reikalavimą. Teismai pagrįstai taikė *JAN/* ir patvirtino kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ reikalavimą remdamiesi arbitražo sprendimu, bet ne pripažino ir leido vykdyti šį sprendimą.

22.6. Vienas iš teismo bankroto proceso tikslų – kiek įmanoma operatyviau užbaigti bankroto procedūras (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-7-362/2007*). Įmonės likvidavimo procedūrų nukėlimas neapibrėžtam laikui ir nekonstatavus tam akivaizdaus pagrindo laikytinas neatitinkančiu viešojo intereso ir prieštaraujančiu bankroto proceso principams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-16/2014*). Teismai apgynė viešąjį interesą, užtikrino bankroto proceso operatyvumą, tinkamai vertino kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ į bylą pateiktus įrodymus, įvertino, kad tarp skolininko ir kreditoriaus nėra ginčo dėl skolos fakto ir dydžio. Byloje nėra jokių duomenų, kurie galėtų kelti pagrįstą abejonių dėl „JSC Alfa-Bank“ reikalavimo. Jeigu būtų laikomasi praktikos, jog kreditoriaus reikalavimui patvirtinti būtina pripažinti užsienio arbitražo teismo sprendimą *CPK* nustatyta tvarka, nepaisant to, kad, remiantis *JAN/*, kreditoriaus reikalavimas yra pagrįstas, tai, atsižvelgiant į prašymų dėl sprendimų pripažinimo ir vykdymo nagrinėjimo laiką (nuo 6 mėn. iki 2 metų), kreditorius neapibrėžtam laikui netektų kreditoriaus teisių skolininko nemokumo byloje ir negalėtų dalyvauti kreditoriams priimant sprendimus, nors turi vieną didžiausių reikalavimų skolininkui. Tai gali lemti, kad vėliau kreditorius negalės patenkinti savo reikalavimo.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl įmonės nemokumą reglamentuojančio įstatymo taikymo nagrinėjamoje byloje

23. Pagal *CPK 1* straipsnio 1 dalies nuostatas bankroto ir restruktūrizavimo bylos nagrinėjamos pagal šio kodekso taisykles, išskyrus išimtis, kurias nustato kiti Lietuvos Respublikos įstatymai. Juridinių asmenų restruktūrizavimo ir bankroto procesus nuo 2020 m. sausio 1 d. reglamentuoja *Juridinių asmenų nemokumo įstatymas*, pakeitęs iki tol galiojusius Įmonių bankroto įstatymą ir *Įmonių restruktūrizavimo įstatymą*.

24. *JAN/ 155* straipsnyje, įtvirtinančiame pereinamąsias nuostatas dėl nemokumo procesų, nustatyta, kad iki 2019 m. gruodžio 31 d. pradėtiems juridinių asmenų nemokumo procesams šio įstatymo nuostatos taikomos toms asmenų teisėms ir pareigoms, kurios atsiranda arba yra įgyvendinamos jam įsigaliojus, taip pat toms nemokumo procedūroms, kurios pradedamos šiam įstatymui įsigaliojus, išskyrus šio įstatymo nuostatas, reguliuojančias: 1) atlygį nemokumo administratoriui; 2) kreditorių reikalavimų tenkinimo eilę ir tvarką; 3) reikalavimus restruktūrizavimo plano turiniui ir įgyvendinimo trukmei; 4) kreditorių balsavimą dėl restruktūrizavimo plano; 5) nemokumo administratoriaus skyrimą bankroto byloje. Taigi, *JAN/* taikymas iki 2019 m. gruodžio 31 d. pradėtiems juridinių asmenų nemokumo procesams, išskyrus įvardytas išimtis, susietas su: 1) atitinkamų nemokumo procedūrų pradžios momentu; 2) atitinkamų teisių ir pareigų atsiradimo arba jų įgyvendinimo momentu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *e3K-3-79-823/2021*, 15 punktas; 2021 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *e3K-3-112-469/2021*, 18 punktas).

25. Nagrinėjamos bylos atveju BUAB „Arvi fertis“ bankroto byla iškelta Vilniaus apygardos teismo 2019 m. gegužės 15 d. nutartimi, ji įsiteisėjo 2019 m. liepos 19 d., t. y. galiojant *JB/*. 2019 m. rugpjūčio 26 d. bankroto administratoriui kreditorius „JSC Alfa-Bank“ pateikė prašymą įtraukti jį į kreditorių sąrašą ir pateikti jo finansinį reikalavimą tvirtinti bankroto bylą nagrinėjamam teismui. Bankroto administratoriaus prieštaravimai dėl kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo tvirtinimo kartu su nurodytu kreditoriaus prašymu teismui buvo pateikti 2019 m. spalio 25 d., taigi kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo procedūra buvo pradėta galiojant *JB/*, todėl bylą nagrinėję teismai pagrįstai konstatavo, kad, atsižvelgiant į *JAN/* įtvirtintą išimtį dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo, sprendžiant klausimą dėl „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo tvirtinimo, taikytinos *JB/* nuostatos.

Bankroto bylą nagrinėjančio teismo pareiga patikrinti bankrutuojančios įmonės kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą

26. BUAB „Arvi fertis“ kreditorė Latvijos įmonė „SIA Reneta“ kasaciniame skunde papildomai nurodo, kad patvirtindamas kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ reikalavimą, grindžiamą Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimu, kuris nėra nustatyta tvarka pripažintas ir leistas vykdyti Lietuvoje, teismas pažeidė kitų kreditorių interesus, taip pat

kreditorių reikalavimų tvirtinimo tvarką. Teisėjų kolegija nurodė kasacinio skundo argumentus iš dalies laikyti pagrįstais.

27. *JB/ 26* straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kreditorių reikalavimus tvirtina teismas; teismas ne vėliau kaip per 45 dienas nuo kreditorių ir jų reikalavimų sąrašo gavimo dienos priima nutartį patvirtinti neginčijamus kreditorių reikalavimus (neginčijamą jų dalį); kreditorių ir jų reikalavimų sąrašo patikslinimai, susiję su bankroto procesu, tvirtinami teismo nutartimi, kol teismas priima nutartį nutraukti bankroto bylą arba sprendimą dėl įmonės pabaigos. *JB/* nuostatos, reglamentuojančios kreditorių reikalavimų pateikimą ir tvirtinimą, nenustato atskirų taisyklių, priklausomai nuo kreditoriaus reikalavimo pobūdžio. Todėl *JB/* nuostatos, reglamentuojančios šiuos klausimus, turi būti sistemiškai aiškinamos su kitų teisės aktų teisės normomis, reglamentuojančiomis konkretaus kreditoriaus reikalavimo teisėtumą ir pagrįstumą.

28. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad bankroto byloje pareiškiami kreditorių reikalavimai pagal jų apibrėžtumo lygį ir įgyvendinimo etapą gali būti skirtingi. Pirmia, tai kreditorių reikalavimai, kurių pagrįstumas jau patvirtintas įsiteisėjusiu teismo sprendimu arba įsigaliojusiu viešojo administravimo subjekto (mokesčių administravimo institucijos, socialinio draudimo institucijos ir kt.) administraciniu aktu. Tokiu atveju bankroto bylą nagrinėjančiam teismui perduodamas įsiteisėjęs teismo sprendimas arba įsigaliojęs viešojo administravimo subjekto administracinis aktas arba vykdomasis raštas, kurio pagrindu atliekamas išieškojimas iš skolininko. Antra, tai kreditorių reikalavimai, kurie pareikšti savarankiškose civilinėse bylose, kuriose teismų sprendimai nėra priimti iki skolininkui iškeliant bankroto bylą. Tokiu atveju bankroto bylą nagrinėjančiam teismui perduodama civilinė byla, kurioje skolininkui pareikšti turinio pobūdžio reikalavimai. Trečia, tai nauji kreditorių reikalavimai, kurie nebuvo pareikšti iki bankroto bylos iškelimo skolininkui dienos. Tokiu atveju teismui perduodamas kreditoriaus reikalavimas bei jį patvirtinantys dokumentai, o teismas sprendžia, ar reikalavimas yra visiškai ar iš dalies pagrįstas, ir jį visiškai ar iš dalies patvirtina arba atsisako tvirtinti. Pastaruoju atveju kreditoriaus pareikštas reikalavimas pagal savo teisinę prigimtį atitinka ieškinį, kuris, jei skolininkui nebūtų iškelta bankroto byla, būtų pareiškiamas ir nagrinėjamas savarankiškoje civilinėje byloje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-160/2011*; 2012 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-188/2012*; kt.).

29. Teisės doktrinoje pažymima, kad tam tikrų kreditorių reikalavimų bankroto bylą nagrinėjantis teismas ne tik kad neprivalo, bet ir neturi teisės tikrinti. Jei kreditoriaus reikalavimas kyla iš įsiteisėjusio teismo sprendimo, nutarties ar įsakymo, tokiu procesiniu dokumentu jau yra konstatuota skolininko prievolė kreditoriui. Teismo sprendimo res judicata galia draudžia kitoje byloje ginčyti teismo nustatytus faktus ir teisinius santykius. Todėl pakartotinis kreditoriaus reikalavimas, kuris patvirtintas teismo sprendimu, tikrinimas reikštų ankstesnio teismo sprendimo res judicata galios paneigimą. Tokį kreditoriaus reikalavimą bankroto byloje teismas turi tvirtinti automatiškai, nereikalaujamas pridėti dokumentų, patvirtinančių pirminį reikalavimą pagrindą, nes reikalavimas kyla iš teismo sprendimo (Kavalnė, S.; Norkus, R. Bankroto teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2011, p. 160).

30. Taigi, ginčas dėl kreditorių reikalavimo pagrįstumo bankroto bylą nagrinėjančiame teisme gali būti nagrinėjamas tik antrosios ir trečiosios grupės kreditorių reikalavimų atžvilgiu, t. y. dėl tų kreditorių reikalavimų, kurių pagrįstumas dar nėra patvirtintas įsiteisėjusiu teismo procesiniu sprendimu. Pakartotinis kreditorių reikalavimų, jau patvirtintų įsiteisėjusiu teismo sprendimu, pagrįstumo tikrinimas bankroto bylą nagrinėjančio teismo nėra ir negali būti atliekamas, nes tai pažeistų įsiteisėjusio teismo sprendimo visuotinio privalomumo principą ir paneigtų ankstesnio įsiteisėjusio teismo sprendimo res judicata galią.

31. *CPK 18* straipsnyje įtvirtintas teismo sprendimo visuotinio privalomumo principas: įsiteisėjęs teismo sprendimas, nutartis, įsakymas ar nutarimas yra privalomi valstybės ar savivaldybių institucijoms, tarnautojams ar pareigūnams, fiziniams bei juridiniams asmenims ir turi būti vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Tai reiškia, kad tai, kas nuspręsta teismo, yra privaloma visiems teisės subjektams ir turi būti vykdoma, įsiteisėjusio teismo sprendimo teisingumas negali būti kvestionuojamas kitaip negu instancine tvarka. Tai yra viena iš esminių teisinio stabilumo prielaidų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-390-823-2019*, 30 punktas).

32. Kreditoriaus reikalavimo patikra neatliekama ir tais atvejais, kai kreditoriaus reikalavimo pagrįstumas nustatytas arbitražo sprendimu. Ši kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo procedūra pasižymi tam tikrais ypatumais. Pagal *Komercinio arbitražo įstatymo 49* straipsnio 7 dalį bankroto bylos iškelimas arbitražinio susitarimo šaliai ar kitos bankroto procedūros arbitražinio susitarimo šaliai taikymas nedaro įtakos arbitražo procesui, arbitražinio susitarimo galiojimui ir taikymui, galimybei ginčą spręsti arbitraže ir arbitražo teismo kompetencijai spręsti ginčą, išskyrus šio straipsnio 8 ir 9 dalyse nurodytas išimtis. Pagal šio straipsnio 8 dalį įmonė, kuriai iškelta bankroto byla, negali sudaryti naujo arbitražinio susitarimo. Turtiniai reikalavimai arbitražinio susitarimo šaliai, kuriai iškelta bankroto byla, nagrinėjami bankroto bylą iškelusiam teisme, kai to prašo visos arbitražinio susitarimo šalys, kurioms bankroto byla neiškelta. Pagal *KA/ 49* straipsnio 9 dalį, jeigu turtiniai reikalavimai arbitražinio susitarimo šaliai, kuriai iškelta bankroto byla, nagrinėjami arbitraže, arbitražo teismas turi suteikti protingą laiką tarpą bankroto administratoriui susipažinti su arbitražo byla ir pasirengti jos nagrinėjimui, o ieškovas turi pranešti bankroto bylą nagrinėjančiam teismui apie arbitraže nagrinėjamus reikalavimus ir pateikti juos pagrindžiančius paaiškinimus ir įrodymų aprašą. Arbitražo teismas sprendimu nustato šalių tarpusavio reikalavimų dydį. Priėmus arbitražo teismo sprendimą, bankroto bylą nagrinėjantis teismas patvirtina arbitražo teismo sprendimu nustatytus šalių tarpusavio reikalavimus. Bankroto bylą nagrinėjantis teismas gali netvirtinti arbitraže nagrinėjamų kreditoriaus reikalavimų tol, kol bus priimtas tų reikalavimų dydį patvirtinantis arbitražo teismo sprendimas, tačiau teismas patvirtina visus neginčijamus reikalavimus (neginčijamą jų dalį) įmonių bankroto įstatymo nustatyta tvarka. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad nurodytos nuostatos taikytinos tik nacionalinio arbitražo atžvilgiu (*KA/ 1* straipsnis), o užsienio arbitražo sprendimo vykdytinumui Lietuvos Respublikoje keliamos papildomos sąlygos (*KA/ 51* straipsnis).

33. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad 2019 m. spalio 25 d. kreditorius „JSC Alfa-Bank“ pateikė prašymą bankroto bylą nagrinėjančiam teismui (per bankroto administratorių) įtraukti jį į BUAB „Arvi fertis“ kreditorių sąrašą ir patvirtinti 937 701 071,91 rub. (12 104 013,47 Eur) finansinį reikalavimą. BUAB „Arvi fertis“ bankroto administratorius pateikė teismui prieštaravimus dėl „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo, nurodė, kad BUAB „Arvi fertis“ buhalterinėje apskaitoje jokių skolinių įsipareigojimų kreditoriui „JSC Alfa-Bank“ nėra. BUAB „Arvi fertis“ bankroto administratorius prašė teismo netvirtinti „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo arba sustabdyti civilinę bylą, iki bus išnagrinėta byla pagal analogišką kreditoriaus ieškinį užsienio arbitražo teisme. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. birželio 12 d. nutartimi (įsiteisėjo 2020 m. liepos 27 d.) pagrįstai sustabdė civilinę bylą, iki įsiteisės Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų sprendimas civilinėje byloje Nr. M-216/2018. Tarptautinio arbitražo teismas prie Rusijos Federacijos prekybos

rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimu priteisė kreditoriui „JSC Alfa-Bank“ iš BUAB „Arvi fertis“ 680 781 997,99 rub. ir 89 147,42 dol. (9 192 948,35 Eur). Dėl šios priežasties kreditorius patikslino savo prašymą, prašydamas įtraukti jį į kreditorių sąrašą ir patvirtinti 9 192 948,35 Eur reikalavimą.

34. Kasacinio teismo vertinimu, bylą nagrinėjęs pirmosios instancijos teismas pradinėje kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo procedūros stadijoje iš esmės tinkamai nustatė, kad tokio reikalavimo tvirtinimas negalimas, iki bus priimtas užsienio arbitražo teismo sprendimas pradėtame arbitražo procese. Atkreiptinas dėmesys, kad, gavęs informaciją apie priimtą arbitražo teismo sprendimą, bankroto bylą nagrinėjantis teismas galėjo spręsti dėl kreditoriaus reikalavimo, grindžiamo užsienio arbitražo teismo sprendimu, įtraukimo į bankrutuojančios įmonės kreditorių sąrašą tik įsitikinęs, kad toks sprendimas įgijo vykdytinumo savybę Lietuvos Respublikoje. Tačiau nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas, nepaisydamas informacijos apie priimtą užsienio arbitražo sprendimą, tokį reikalavimą patvirtino įvertinęs byloje pateiktus įrodymus apie kreditoriaus reikalavimą – laidavimo sutartis, kuriomis BUAB „Arvi fertis“ solidariai laidavo už tinkamą kredito gavėjos „OOO ARVI NPK“ prievolių įvykdymą. Tai, kad teismo procesiniame sprendime nurodyta, jog yra remiamasi ir Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimu, nepaneigia tos aplinkybės, kad pirmosios instancijos teismas iš esmės atliko kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo vertinimą, nors, kaip minėta, įstatymų nustatyta tvarka toks vertinimas neatliekamas tais atvejais, kai kreditoriaus reikalavimas yra grindžiamas teismo ar arbitražo sprendimu. Todėl konstatuojama, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, nustatę, jog dėl kreditoriaus reikalavimo yra priimtas užsienio arbitražo sprendimas, nepagrįstai pakartotinai vertino tokio kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą, taip iš esmės paneigdami tokį sprendimu sukeltas teises pasekmes.

35. Pagal byloje esančius duomenis kreditorius „JSC Alfa-Bank“ savo prašyme įtraukti jį į kreditorių sąrašą ir pateikti jo finansinį reikalavimą tvirtinti bankroto bylą nagrinėjančiam teismui nurodė, kad yra pareiškęs BUAB „Arvi fertis“ ieškinį Tarptautinio arbitražo teisme prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų, į bylą yra pateiktos šalių sudarytos laidavimo sutartys, kuriose yra nustatyta arbitražinė išlyga dėl galimų šalių ginčų nagrinėjimo Tarptautinio arbitražo teisme prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų vadovaujantis jo Reglamentu ir Rusijos materialiąja teise (pvz., 2013 m. gruodžio 20 d. Laidavimo sutarties 6.1 punktą). Taigi prieš kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ reikalavimo tvirtinimą pirmosios instancijos teismui buvo žinoma apie esantį bankrutuojančios įmonės ir šio kreditoriaus arbitražinį susitarimą, tarp šalių kilusį ginčą dėl prievolės vykdymo ir kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo, atitinkamai ir apie kitą teisminį procesą, inicijuotą kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ bankrutuojančiai įmonei užsienio arbitraže. Negana to, tuo pagrindu, kaip minėta, pirmosios instancijos teismas 2020 m. birželio 12 d. nutartimi sustabdė šią civilinę bylą, iki įsiteisės Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų sprendimas civilinėje byloje Nr. M-216/2018, tačiau ši aplinkybė nepagrįstai nebuvo įvertinta tvirtinant kreditoriaus reikalavimą bankroto byloje.

36. Remiantis nurodytais duomenimis, teismui nagrinėjant BUAB „Arvi fertis“ bankroto bylą jau vyko paralelinis užsienio arbitražo procesas dėl to paties reikalavimo, dėl kurio pagrįstumo jau pasibaigus užsienio arbitražo procesui buvo sprendžiama ir šioje byloje. Taigi pirmosios instancijos teismas iš esmės nagrinėjo bankroto byloje pareikštą kreditoriaus reikalavimą, pagal savo teisinę prigimtį atitinkantį ieškinį, nors faktiškai tapatus ieškinyms jau buvo nagrinėjamas užsienio arbitraže, o ginčijamos nutarties priėmimo metu jau ir buvo išnagrinėtas užsienio arbitraže. Taigi bankroto bylą nagrinėjantis teismas iš esmės pakartotinai išnagrinėjo bylą dėl ieškinio reikalavimo, dėl kurio jau buvo priimtas užsienio arbitražo sprendimas.

37. Nagrinėjamoje byloje taip pat nustatyta, kad kreditorius „JSC Alfa-Bank“ 1958 m. Niujorko konvencijos ir CPK nustatyta tvarka nesikreipė į Lietuvos apeliacinį teismą dėl Tarptautinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti. Šioje nutartyje jau konstatuota, kad teismai šį užsienio arbitražo sprendimą nepagrįstai vertino kaip kreditoriaus pateikto tvirtinti reikalavimo pagrįstumo įrodymą, kartu su į bylą pateiktomis laidavimo sutartimis, o ne kaip užsienio arbitražo sprendimą, kuriuo išspręstas ginčas dėl teisės.

38. Teisėjų kolegijos vertinimu, nacionalinis teismas negali ignoruoti šalių sudarytos arbitražinės išlygos, kuri nustato užsienio arbitražo teismo kompetenciją nagrinėti šalių ginčą. Remiantis 1958 m. Niujorko konvencijos 2 straipsnio 1 dalimi, kiekviena susitariančioji valstybė pripažįsta rašytinį susitarimą, pagal kurį pusės pasižada perduoti arbitražui visus ar tam tikrus ginčus, kilusius arba galinčius kilti tarp jų dėl kurių nors konkrečių sutartinių ar kitokių teisinių santykių, galinčių būti arbitražo nagrinėjimo dalyku. Šio straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad susitariančiosios valstybės teismas, jeigu į jį patenka ieškinyms tokiu klausimu, dėl kurio šalys sudarė šiam straipsnyje numatomą susitarimą, turi, vienai iš pusių prašant, pasiųsti puses į arbitražą, jeigu nenustato, kad minėtas susitarimas yra negaliojantis, neteko galios arba negali būti įvykdytas.

39. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad tarptautinė sutartis įpareigoja Lietuvos teismus atsisakyti savo jurisdikcijos esant šalių arbitražiniam susitarimui tuo atveju, kai ginčas gali būti arbitražo nagrinėjimo dalyku ir jeigu teismas nenustato, kad minėtas susitarimas yra negaliojantis, neteko galios arba negali būti įvykdytas (Lietuvos Aukščiausiojo 2013 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-593/2013).

40. Teisėjų kolegija nurodo, kad kreditorių reikalavimai, patvirtinti įsiteisėjusiu nacionalinio ar užsienio teismo (arbitražo) procesiniu sprendimu, nebepatvirtinti ginčijami ir revizuojami bankroto bylą nagrinėjančiam teismui tvirtinant kreditorių reikalavimus. Priešingu atveju būtų sudarytos sąlygos peržiūrėti teismo sprendimą pasinaudojant ne teismo sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo kontrolės formomis. Negana to, tokiu būdu sukuriama prielaidos ir arbitražo sprendimų patikrai, kuri yra ribojama.

41. Atsižvelgiant į 1958 m. Niujorko konvencijoje nustatytą arbitražinio susitarimo privalomumą, užsienio arbitražo sprendimu patvirtintų reikalavimų teisėtumas ir pagrįstumas nebepatvirtinti ginčijami ir revizuojami bankroto bylą nagrinėjančiam teismui tvirtinant reikalavimus. Jei šalys yra sutarusios dėl arbitražinės išlygos ir kyla ginčas tarp jų dėl prievolės vykdymo, tai toks ginčas turi būti nagrinėjamas pagal arbitražinę išlygą.

42. Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad pirmosios instancijos teismas, gavęs informacijos apie tai, jog kreditorius „JSC Alfa-Bank“ su bankrutuojančia bendrove yra sudarę arbitražinį susitarimą ir dėl prievolės vykdymo bei atitinkamai dėl kreditoriaus reikalavimo apimties tarp jų yra kilęs ginčas, kuris yra nagrinėjamas užsienio arbitraže, pagrįstai nusprendė sustabdyti šios bylos nagrinėjimą. Tačiau, teisėjų kolegijos vertinimu, pirmosios instancijos teismui gavus Tarptautinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimą ir atnaujinus bylos nagrinėjimą to paties kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą be pagrindo buvo vertinamas antrą kartą jau kitame – bankroto procese.

43. Minėta, bankroto byloje pareikštas kreditoriaus reikalavimas pagal savo teisinę prigimtį atitinka ieškinį, kuris, jei skolininkui nebūtų iškelta bankroto byla, būtų reiškiamas ir nagrinėjamas savarankiškoje civilinėje byloje, tačiau tik tokiu atveju, jeigu kreditoriaus reikalavimo pagrįstumas dar nėra nustatytas įsiteisėjusiu teismo, taigi atitinkamai ir užsienio arbitražo, sprendimu. Nagrinėjamu atveju dėl kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ reikalavimo jau yra priimtas Tarptautinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimas, todėl tokio sprendimo pagrindu kreditoriaus reikalavimas galėtų būti įtrauktas į patvirtintų kreditorių reikalavimų sąrašą, tačiau šiuo atveju tai nėra pakankama sąlyga. Tam, kad kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ finansinį reikalavimą galima būtų patvirtinti bankroto byla nagrinėjančiam teismui šio užsienio arbitražo sprendimo pagrindu, būtina, kad sprendimas įgytų vykdytinumo aspektą bankroto byloje, t. y. būtina spręsti šio sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje klausimą.

Dėl užsienio arbitražo sprendimo res judicata galios ir reikalavimo, pagrįsto užsienio arbitražo sprendimu, tvirtinimo

44. Pagrindinės užsienio arbitražo sprendimų vykdymo ir pripažinimo nuostatos reglamentuojamos 1958 m. Niujorko konvencijoje. Remiantis 1958 m. Niujorko konvencijos 3 straipsniu, kiekviena susitariančioji valstybė pripažįsta arbitražų sprendimus privalomais ir vykdo pagal tos teritorijos, kurioje prašoma pripažinti ir vykdyti šiuos sprendimus, procesines normas tolesniuose straipsniuose išdėstytais sąlygomis.

45. *CPK 809* straipsnyje apibrėžta užsienio teismų (arbitražų) sprendimų pripažinimo teisinė reikšmė – vadovaujantis *CPK 809* straipsnio 1 dalimi, užsienio teismų (arbitražų) sprendimai Lietuvos Respublikos teritorijoje gali būti vykdomi tik po to, kai juos pripažįsta Lietuvos apeliacinis teismas, kaip valstybės įgaliota institucija pripažinti sprendimą.

46. Prašymo dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo tikslas – galimybė jo materialiuosius padarinius (suinteresuotiems asmenims nustatytas materialiąsias teises ir pareigas) įgyvendinti Lietuvos Respublikos teritorijoje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *e3K-3-173-469/2020*, 15 punktas). Nors užsienio teismo (arbitražo) sprendimas yra vykdytinas dokumentas, tačiau kol jis nėra *CPK*, o užsienio arbitražo teismo sprendimo atveju taip pat *Komercinio arbitražo įstatymo* ir 1958 m. Niujorko konvencijos nustatyta tvarka pripažintas Lietuvos Respublikoje, jo priverstinis vykdymas nėra galimas Lietuvoje (*CPK 809* straipsnio 1 dalis). Toks dokumentas neturi vykdomojo dokumento teisinio statuso ir jam netaikomos *CPK VI* dalies taisyklės. Būtent užsienio teismo (arbitražo) sprendimo pripažinimas Lietuvoje išplečia jo galią į Lietuvą, o kol jis nėra pripažintas, Lietuvoje jis materialijų teisinių padarinių nesukelia (išskyrus pačioms bylos šalims) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-267-611/2017*, 36 punktas).

47. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad kreditorius su reikalavimu, grindžiamu užsienio arbitražo sprendimu, gali įstoti į bankroto bylą tik tuomet, kai dėl kilusio ginčo priimtas užsienio arbitražo sprendimas įgijo res judicatą galią Lietuvoje, t. y. jis buvo Lietuvos apeliacinio teismo pripažintas ir leistas vykdyti Lietuvos Respublikoje.

48. Teisėjų kolegijos vertinimu, tokiu atveju, kai kreditorius, prašydamas teismo patvirtinti jo finansinį reikalavimą, pateikia užsienio arbitražo sprendimą, kuris nėra nustatyta tvarka pripažintas ir leistas vykdyti, teismas negali tokio sprendimo pagrindu tvirtinti kreditoriaus reikalavimo. Taip pat teismas negali tokio užsienio arbitražo sprendimo vertinti kaip įrodymo, pagrindžiančio kreditoriaus reikalavimą, bei pakartotinai spręsti dėl pateikto reikalavimo pagrįstumo (kaip buvo padaryta šioje byloje). Gavęs tokį kreditoriaus prašymą nemokumo (bankroto) bylą nagrinėjantis teismas turėtų pasiūlyti kreditoriui *CPK* nustatyta tvarka kreiptis į Lietuvos apeliacinį teismą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti.

49. Tarptautinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimas

nėra pripažintas ir leistas vykdyti Lietuvos apeliacinio teismo, todėl negali būti priverstine tvarka vykdomas Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. nėra įgijęs res judicata ir prejudicinės galios Lietuvos Respublikoje, todėl materialijų teisinių padarinių šioje byloje nesukelia (*CPK 809* straipsnio 1 dalis). Tai reiškia, kad kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ finansinis reikalavimas, grindžiamas nustatyta tvarka nepripažintu ir neleistu vykdyti Tarptautinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimu, teismo negalėjo būti tvirtinamas. Tačiau byloje susiklosčiusioje procesinėje situacijoje (klausimas dėl kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo teismuose nagrinėjamas nuo 2019 m. spalio 25 d.) proceso operatyvumo ir koncentruotumo principams prieštarautų ginčijamų teismų nutarčių panaikinimas ir prašymo tvirtinti kreditoriaus reikalavimą atmetimas. Todėl kasacinis teismas, panaikinęs ginčijamas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismo nutartis, klausimą dėl kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo perduoda spręsti pirmosios instancijos teismui iš naujo, nurodydamas, jog kreditorius, siekdamas tokio reikalavimo patvirtinimo bankroto byloje, nedelsdamas turėtų kreiptis į Lietuvos apeliacinį teismą dėl Tarptautinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti. Toks kreipimasis būtų pagrindas pirmosios instancijos teismui sustabdyti klausimo dėl kreditoriaus reikalavimo, grindžiamo užsienio arbitražo sprendimu, nagrinėjimą, iki bus išspręstas klausimas dėl tokio sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti Lietuvos Respublikoje.

Dėl bylos procesinės baigties

50. Nurodytais argumentais teisėjų kolegija konstatuoja, jog tam, kad būtų tinkamai šioje byloje išspręstas kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo tvirtinimo klausimas, yra būtinas Tarptautinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje procesas. Dėl to yra pagrindas panaikinti bylą nagrinėjusių teismų nutartis ir grąžinti kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ finansinio reikalavimo tvirtinimo klausimą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo (*CPK 360* straipsnis).

51. Teisėjų kolegija pažymi, kad iš naujo nagrinėsiantis bylą pirmosios instancijos teismas turėtų išaiškinti kreditoriui „JSC Alfa-Bank“ jo teisę kreiptis į Lietuvos apeliacinį teismą su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti Tarptautinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos prekybos rūmų 2020 m. spalio 26 d. sprendimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

52. Kasaciniam teismui nusprendus, kad byla grąžintina pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui. Pažymėtina, kad išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, šioje byloje kasaciniame teisme nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos *civilinio proceso kodekso* 360 ir 362 straipsniais,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 16 d. nutartį ir Vilniaus apygardos teismo 2021 m. sausio 26 d. nutartį panaikinti ir grąžinti kreditoriaus „JSC Alfa-Bank“ prašymą įtraukti jį į BUAB „Arvi fertis“ kreditorių sąrašą ir patvirtinti 9 192 948,35 Eur finansinį reikalavimą Vilniaus apygardos teismui nagrinėti iš naujo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Gražina Davidonienė

Virgilijus Grabinskas

Egidija Tamošiūnienė

Paminėta tekste:

Bylos:

3K-7-362/2007 Dėl individualios įmonės V. ir S. M. prekybos centro bankroto.

3K-3-369/2009 Dėl kreditoriaus AB DnB NORD banko finansinio reikalavimo patvirtinimo UAB „Vaiba“ bankroto byloje

3K-3-375/2009 Dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 11 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo Baltarusijos Respublikos ribotos

3K-3-160/2011 Dėl kreditoriaus AB SEB bankas reikalavimo tvirtinimo individualios įmonės „Šakių agrocentras“ bankroto byloje.

3K-3-188/2011 Dėl papildomo finansinio reikalavimo patvirtinimo

3K-3-188/2012 Dėl žalos atlyginimo priteisimo

3K-3-278/2012 Dėl piniginės sumos priteisimo

3K-3-593/2013 Dėl skolų priteisimo

3K-3-16/2014 Dėl bankroto

3K-3-233/2014 Dėl kreditoriaus reikalavimo patikslinimo

3K-7-458-701/2015 Dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 17 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 2T-90/2012

3K-3-95-695/2016 Dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 15 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos L. J. prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Šveic

2-2155-381/2016 Dėl bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Žaliavų prekyba“ bankroto administratoriaus nušalinimo

3K-3-267-611/2017 Dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 15 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo „Suraleb, INC.“ prašymą pri

3K-3-390-823/2019 Dėl teisės normų, reglamentuojančių kreditorių reikalavimų bankrutavusios įmonės bankroto byloje tikslinimą bei draudimą teisme pakartotinai nagrinėti tapačius reikalavimus, dėl kuri

2-330-450/2020 Dėl Kauno apygardos teismo 2019 m. gruodžio 2 d. nutarties

e3K-3-173-469/2020 Dėl teisės normų, reglamentuojančių prašymo pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybėje priimtą teismo sprendimą, kuriuo atmetas prašymas panaikinti arbitražo teismo sprendimą

e3K-3-79-823/2021 Dėl pereinamųjų nuostatų dėl nemokumo procesų taikymo juridinio asmens bankroto procese sudaromoms taikos sutartims

e3K-3-112-469/2021 Dėl Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymo nuostatų, reglamentuojančių apribojimus disponuoti kredito unijoje turimu papildomu pajiniu įnašu ir Juridinių asmenų nemokumo įstaty

Teisės aktai:

Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas

1 str. Įstatymo paskirtis

Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas

49 str. Arbitražinio nagrinėjimo pabaiga

51 str. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas ir vykdymas

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas

1 str. Civilinio proceso įstatymai
Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas
18 str. Teismo sprendimo, nutarties, įsakymo ir nutarimo privalomumas
177 str. Įrodymai
283 str. Teismo teisė leisti sprendimą ar nutartį skubiai vykdyti
329 str. Sprendimo panaikinimas pažeidus arba neteisingai pritaikius procesinės teisės normas
360 str. Teismo teisė grąžinti bylą pirmosios instancijos teismui
362 str. Kasacinio teismo nutarties įsiteisėjimas ir privalomumas
809 str. Užsienio teismų (arbitražų) sprendimų pripažinimo teisinė reikšmė
812 str. Bylos dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo nagrinėjimas
Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas
Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas
11 str. Įmonės administratorius
26 str. Kreditorių reikalavimų tvirtinimas
Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas
41 str. Kreditorių reikalavimų pateikimas
155 str. Pereinamosios nuostatos dėl nemokumo procesų